

MEMO

Aan	Aafke Kuiper en Britt Oostveen – Gemeente Olst-Wijhe
Kopie aan	Team M&G, Simone de Groot (accounthouder)
Van	GGD Team Milieu en Gezondheid
Datum	14 mei 2020
Onderwerp	Gezondheidskundige inbreng concept bestemmingsplan Olstergaard
Bijlage	Aandachtspunten voor het beperken van gezondheidseffecten van duurzame energieopwekking (versie 14 mei 2020)

Aanleiding en vraag

Gemeente Olst-Wijhe wil aan de zuidkant van de Kern Olst de duurzame proeftuinwijk Olstergaard ontwikkelen. Het concept-bestemmingsplan hiervan is i.h.k.v. vooroverleg door de gemeente Olst-Wijhe aan de GGD gestuurd. Naar aanleiding hiervan is telefonisch contact geweest met Britt Oostveen en Aafke Kuiper om detailniveau van het GGD advies kort te sluiten. In deze memo staan de aandachtspunten en opmerkingen die de GGD vanuit gezondheid / gezonde leefomgeving wil meegeven. Een deel van de aandachtspunten en adviezen zullen in het vervolgtraject gaan spelen en van belang zijn, maar zijn hieronder alvast aangestipt. Afsproken is dat de GGD IJsselland graag adviseert in het vervolgtraject, de invulling hiervan zal nog besproken worden.

GGD IJsselland advies

Dit GGD-advies is onder meer gebaseerd op diverse GGD-richtlijnen, waaronder de GGD-Richtlijnen:

- Omgevingsgeluid en gezondheid (2019)
- Gezondheidsrisico bodemverontreiniging (2009)
- GGD-handreiking verduurzaming woningen (2019)

Adviezen en aandachtspunten

Algemeen

- Neem het thema gezondheid / gezonde leefomgeving als rode draad mee in de ontwerpvrijheid van de proeftuinwijk. Het voldoen aan wettelijke normen en (bouwbesluit) eisen is geen garantie dat er geen gezondheidsklachten kunnen optreden. Ook onder deze normen en eisen kan er hinder, en dus gezondheidsklachten optreden. Daarnaast zijn duurzaamheid, natuurinclusief en circulair bouwen, vrij nieuwe thema's, waarbij steeds aandacht voor mogelijke hinder, overlast en eventuele gezondheidseffecten van toegepaste materialen en voorzieningen belangrijk is.

- Veel van de thema's waar de GGD in het kader van een gezonde leefomgeving aandacht voor vraagt, komt in het concept-bestemmingsplan aan bod. Graag verwijzen wij ook naar onze memo, d.d. 20 maart jl., betreffende de gezondheidskundige inbreng op de Nota van Uitgangspunten t.b.v. het omgevingsplan van gemeente Olst-Wijhe. Hierin wordt o.m. ook nader ingegaan op een gezond binnenmilieu en wordt geadviseerd om houtrook te vermijden. Tevens kan de daarbij bijgevoegde bijlage "bouwstenen" een goed gespreksdocument zijn voor het vervolgtraject met de toekomstige bewoners.
- Aandachtspunten voor het beperken van gezondheidseffecten van duurzame energieopwekking zijn toegevoegd als bijlage. Deze adviezen gaf de GGD ook inzake de NRD Energievisie (2018). De bijlage is aangevuld met adviezen over biomassa en warmtepompen.

Specifiek op gezondheidskundige thema's die bij Olstergaard spelen

- **Binnenmilieu van de woningen.**
 - a) **Geluid.** Beperk installatiegeluid van voorzieningen in woningen tot maximaal 30 dB, en bij voorkeur tot maximaal 25 dB (GGD-advieswaarde voor slaapkamers). Hanteer voor extern geplaatste geluidsproducerende voorzieningen, zoals warmtepompen of airconditioning, een niveau geluid van maximaal 30 dB(A) op de perceelsgrens.

De gezondheidskundige effecten van installatielawaai zijn vergelijkbaar met die van omgevingslawaai. Geluid kan leiden tot hinder, slaapverstoring, verhoogde bloeddruk, verhoging van stresshormoon cortisol. Dit verhoogt het risico op hart- en vaatziekten. Ook heeft geluid een negatieve invloed op leerprestaties.
 - b) **Hitte.** Voorkom hittestress bij bewoners door voldoende zonwering aan de buitenzijde van de woningen aan te brengen. Zorg daarnaast voor voldoende koelingsmogelijkheden van de woningen. De GGD heeft een voorkeur voor zogenaamde zomernachtventilatie, waarbij 's nachts de woning gekoeld met buitenlucht door gebruik van spuiventilatie. Door de klimaatverandering wordt het zomers gemiddeld warmer (zie hieronder onder kopje 'groen' voor de relatie hittestress en gezondheid).
- **Geluid en trillingen:** Zorg daarnaast voor een gezondheidskundig gezonde geluidssituatie door te streven naar een belasting van 50 dB Lden en 40 dB Lnight of lager op de gevel voor omgevingslawaai (verkeer en industrie) en maximaal 25 dB in de slaapkamer om slaapverstoring te voorkomen.

Besteed in het bestemmingsplan ook aandacht aan het aspect **trillingen** door het spoor. Vanwege de ligging van het plangebied op circa 290 m van het spoor is er kans op hinder door bodemtrillingen. Vooral goederenvervoer per spoor veroorzaakt trillingen. Uit een enquête van het RIVM (2013) blijkt dat 16% van de personen die binnen 300 m van een spoor wonen last heeft van ernstige slaapverstoring door goederenvervoer. Voor passagierstreinen is dit percentage 3,6% (RIVM, 2014. Wonen langs het spoor, gezondheidseffecten trillingen van treinen). Slaapverstoring lijdt onder andere tot slechter functioneren (leer- en

concentratiestoornis), stress en hart- en vaatziekten. Met het oog hierop adviseert de GGD om te bezien of er op bepaalde percelen (bouwtechnische) maatregelen genomen dienen te worden om de trillingen zoveel mogelijk te beperken.

- **Groen.** Creëer voldoende biodiversiteit. Dit draagt bij aan een natuurlijke balans en vermindert de kans op overlast door specifieke soorten zoals de eikenprocessierups.
 - Houd tevens bij de inrichting rekening met de mogelijke gezondheidsrisico's (w.o. allergie) van verschillend groen (zie <https://nl.thegreencity.eu/groen-en-allergie/> voor adviezen voor het zo allergeen vrij inrichten van een tuin).
 - Reduceer de kans op tekenbeten door borders ontoegankelijk te maken voor kinderen. Tekenen komen vooral voor in de strooisellaag onder de beplanting en veel minder op regelmatig gemaaid gras.
 - Breng zoveel mogelijk schaduwgroen in de wijk om hittestress te voorkomen (Bekijk ook de [Factsheet Groen in de stad](#): Klimaat en Temperatuur). Hittestress leidt onder andere tot slaapverstoring, verminderd concentratievermogen en een zwaardere ziektelast voor chronisch zieken (hart- en vaatziekten, diabetes, astma/COPD).
- **Infiltratie regenwater en waterberging door wadi's.** Er is gekozen om geen hemelwater riool te gebruiken. In verband hiermee adviseert de GGD om de toepassing van loodslabben op daken te vermijden. Zo wordt bodemverontreiniging door infiltratie van loodhoudend regenwater voorkomen. Lood is schadelijk voor het zenuwstelsel en vormt bij jonge kinderen (tot 7 jaar) een risico op een daling van het IQ. Kinderen krijgen het lood binnen door bijvoorbeeld spelen op een met lood verontreinigde bodem. Met betrekking tot het gebruik van wadi's in de wijk is het advies om zorg te dragen dat deze wadi's snel leeglopen i.v.m. beperken van het ontstaan van infectieziekten.
- **Bodemverontreiniging en gebruik van grondwater.**

Voor zover wordt overwogen om grondwater op te pompen voor gebruik in moestuinen en bijvoorbeeld voor het vullen van kinderbadjes adviseert de GGD vooraf monsters van het betreffende grondwater te laten analyseren en controleren op geschiktheid voor deze toepassing.
- **Fruitteelt en veehouderij**

Vorig jaar is het Onderzoek Blootstelling Omwonenden (OBO) gepubliceerd over de eventuele blootstelling van omwonenden aan bestrijdingsmiddelen in de bollenteelt. Het is de bedoeling om een vervolgonderzoek te starten naar de blootstelling rondom fruitteeltbedrijven. Het is niet bekend of en zo ja wanneer dit start. In vergelijking met de bollenteelt wordt in de fruitteelt (boomgaarden) hoger boven het grondoppervlak gespoten. Daarbij bestaat de kans dat er meer drift optreedt dan bij bollenteelt het geval is. Aangezien de fruitteler op 210 m van het plan Olstergaard ligt, verwacht de GGD vooralsnog geen acute risico's. Het vervolgonderzoek naar de fruitteelt zal moeten uitwijzen of er sprake is van een reëel gezondheidsrisico.

Veehouderij: Op basis van huidige inzichten en in afwachting van nader onderzoek adviseert de GGD om het voorzorgsprincipe toe te passen en terughoudend te zijn met het bouwen of uitbreiden van rundvee-, pluimvee en varkenshouderijen binnen 250 meter van gevoelige bestemmingen.

Ook op grotere afstand dan 250 meter kunnen gezondheidseffecten optreden door emissies van veehouderijen. Wanneer het mogelijk is om meer afstand te houden tot gevoelige bestemmingen, heeft dat de voorkeur. In de zone van 250 meter tot 1 km van gevoelige bestemmingen adviseren we alleen nieuwe (pluim)veehouderijen te bouwen als:

- De PM10 concentratie lager is dan de WHO advieswaarde, én;
- De maatregelen om emissies van PM10 e.a. stoffen te reduceren ten minste op niveau BBT zijn. Bij voorkeur ook bovenwettelijke maatregelen te vragen, én:
- Geurbelasting voldoet aan de maximale geurbelasting zoals is gegeven in het standpunt van GGD GHOR Nederland "Acceptabele geurhinder bij ontwikkeling veehouderij".

Er is geen bezwaar tegen uitbreiding van bestaande bedrijven binnen deze zones, mits de PM10-, geur- en ammoniakemissie door het bedrijf en blootstelling omwonenden lager wordt of gelijk blijft.

- **Aardgaslose wijk.** Energie in de wijk zal geleverd moeten worden door wind, zon, aard-& rest-warmte of biomassa. Zie hiervoor de meegestuurde bijlage "Aandachtspunten voor het beperken van gezondheidseffecten van duurzame energieopwekking".
 - *Brandveiligheid zonnepanelen (photovoltaïsche cellen).* Uit onderzoek van het Instituut voor Fysieke Veiligheid en TNO is gebleken dat zogenaamde in-dak toepassingen van zonnepanelen een risico op brand met zich meebrengen. Dit komt omdat de panelen dan direct op de isolatie of het dakfolie liggen zonder de bescherming van dakpannen. Doordat de panelen in de zomer erg warm kunnen worden, ontstaat het risico op ontbranding van de onderliggende dakbedekking. De GGD *ontraadt daarom de in-dak constructie* van zonnepanelen.
- **Mobiliteit i.r.t. zelfredzaamheid.** Stimuleer bewegen. Voor gezond ouder worden is lopen of fietsen gezond. Als mensen met de fiets of lopend naar de winkels of het buurtcentrum kunnen helpt dat mee aan voldoende bewegen. Voldoende bewegen geeft minder kans op hart- en vaatziekten, overgewicht en het optreden van stress gerelateerde klachten Creëer ook rustmogelijkheden (zoals bankjes) voor mensen die slecht(er) ter been zijn op de wandelroutes (naar maatschappelijke voorzieningen en supermarkt).

Betrekken GGD IJsselland

GGD IJsselland is graag betrokken bij de verdere uitwerking van dit plan, eventueel door vervolgpunten te bespreken aan de Omgevingstafel IJsselland. Het team Milieu en Gezondheid is graag bereid om vragen of opmerkingen te beantwoorden of het advies mondeling toe te lichten. Duurzaamheid, circulair en natuurinclusief bouwen zijn vrij nieuw. Aandacht voor gezondheidskundige aspecten/gevolgen zijn belangrijk.

Indien er vragen zijn over deze memo, neem dan contact op met onderstaande contactpersonen via milieugezondheid@ggdijselland.nl.

Met vriendelijke groet,

Team Milieu en Gezondheid

Aletta Zijlstra (a.zijlstra@ggdijselland.nl)

Marja Elders (marja.elders@ggdijselland.nl)

Jan van Ginkel (j.van.ginkel@ggdijselland.nl)